Sprawozdanie z Międzynarodowej, Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej *FU-TOURIST. The Art of Contemporary Travelling*, Kraków, 28-30 września 2026 r.

Paweł Plichta
Uniwersytet Jagielloński
pawel.plichta@uj.edu.pl
https://orcid.org/0000-0001-6976-9350

Anna Duda
Uniwersytet Jagielloński
ania.duda@uj.edu.pl
https://orcid.org/0000-0002-9902-7929

Wyzwania współczesności kierują uwagę osób refleksyjnych ku przyszłości. Nie jest to wbrew potocznym opiniom futurologia z kulą w ręku. Dosłowne i metaforyczne przyspieszenie zmian czy procesów w wielu dziedzinach życia na przestrzeni ostatnich dekad można postrzegać m.in. jako zagrożenie, wyzwanie, nieunikniony skutek rozwoju cywilizacji lub przypadkowość. Przemysław Czapliński, analizując dynamikę twórczości autora *Cyberiady*, stwierdził, że „Lem «schyłkowy» postrzegał przypadek jako wchłonięty przez cywilizację impuls neurotycznego porządku. Efektem impulsu jest świat rozedrgany w nieskoordynowanych działaniach na coraz większą skalę i z coraz potężniejszymi skutkami. W takim świecie właśnie żyjemy" [Czapliński 2022]. W takich warunkach przyspieszenia i rozedrgania świata, jedną z jego cech jest ogromna mobilność ludzi, idei, rzeczy. Turystyka kulturowa i szerzej podróżowanie uczyniono tematem zorganizowanej na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie międzynarodowej, interdyscyplinarnej konferencji naukowej pt. *FU-TOURIST. The Art of Contemporary Travelling*[1].

Przedsięwzięcie zrealizowane w trzech ostatnich dniach września 2026 roku stało się przestrzenią debaty o wyzwaniach, zmianach, zagrożeniach we współczesnym podróżowaniu. Założenia konferencji zostały sformułowane w jej opisie i zaproszeniu, na które odpowiedziały osoby z kraju i zagranicy.

Ponad sto lat po opublikowaniu *Manifestu Futuryzmu* Filippa Tommasa Marinettiego (1876-1944), jego wezwanie do przekraczania granic brzmi zaskakująco

[1] Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Programu Wektory Nauki.

aktualnie. Dzisiejszy fu-turysta nie zamierza burzyć muzeów ani bibliotek, nie uważa też, aby ryczący samochód był piękniejszy od Nike z Samotraki, lecz – podobnie jak jego awangardowy poprzednik – fascynuje się prędkością, technologią i nieokiełznaną mobilnością. Współczesna turystyka coraz częściej przenosi się w przestrzenie, które futuryści mogli jedynie sobie wyobrażać: cyfrowe, kosmiczne, hybrydowe. Za tym zachwytem kryje się jednak niepokój – pytanie o granice doświadczenia, autentyczności i człowieczeństwa.

Pojawienie się sztucznej inteligencji, technologii immersyjnych i zaawansowanej automatyzacji radykalnie zmienia sposób, w jaki współczesny człowiek podróżuje i zwiedza. Drony pozwalają eksplorować świat z lotu ptaka, a generatywne modele językowe, takie jak ChatGPT, potrafią w kilka sekund zaplanować podróż uwzględniającą różne preferencje. Za pomocą nowych środków wyrazu tworzone są ekspozycje muzealne o charakterze interaktywnym i multisensorycznym. Ich autorzy zachęcają do odkrywania treści w indywidualny sposób. Inteligentne systemy nawigacyjne umożliwiają swobodne poruszanie się nawet po najbardziej nieznanych przestrzeniach. W rezultacie, turystyka staje się coraz bardziej zapośredniczona technologicznie, a sam akt podróży – coraz bardziej wirtualny.

Wobec tego odwołano się do Daniela J. Boorstina, pytając, czy tym razem faktycznie stoimy u kresu *ars apodemica* – dawnej sztuki podróżowania, której celem była refleksja i osobista mądrość, czy przeciwnie, era nowych technologii, będąca równocześnie czasem polikryzysów, pozwala współczesnym turystom przekraczać dotychczasowe granice miejsca i czasu, redefiniując sens?

Głównymi prelegentami byli zaproszeni goście z zagranicznych ośrodków naukowych. W poniedziałek, 28 września, Jonathan Skinner (University of Surrey) z Wielkiej Brytanii wygłosił wykład pt. „The Places They Left Behind: A Journey Through Life, Memory and Inherited Mobility". We wtorek swój wykład pt. „Beyond «Ars Apodemica»: What Can Heritage Tourism Teach the Fu-Tourist? Authenticity, Memory and Meaning in the Age of Hyper-Mobility" miał prof. Takamitsu Jimura (Musashi University) z Japonii. Z kolei we środę, 30 września, prof. Jovana Janinović (University of Montenegro) z Czarnogóry zaprezentowała wykład pt. „Is the Unwanted the New Unforgettable? The Future of Tourism Experiences". W każdym przypadku dyskusje były moderowane przez znawców problematyki i uznanych badaczy: Paulę Mota Santos (Universidade Fernando Pessoa), Ewę Wszendybył-Skulską (Uniwersytet Jagielloński) oraz Małgorzatę Durydiwkę (Uniwersytet Warszawski).

Okazją do integracji, dyskusji i rozmów, ale jednocześnie doświadczeń turystycznych Krakowa i eksploracji sztuki podróżowania był cykl warsztatów stanowiących integralną część konferencji. W pierwszy dzień Wojciech Giebuta poprowadził warsztat pt. „Poland on the Global Wine Tourism Map: Growth, Heritage and Cultural Experience". Omawiając początki i dynamikę enoturystyki, wskazał na kierunki i formy rozwoju tego sektora turystyki kulturowej. Wtorek uczestnicy konferencji rozpoczęli od poznania dziejów i samodzielnego wytworzenia w Żywym Muzeum Obwarzanka jednego z symboli stolicy Małopolski. Kontynuacją kulinarnej tematyki stanowiło spotkanie z Karoliną Buczkowską-Gołąbek (Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu) – prezesem Polskiego Stowarzyszenia Turystyki Kulinarnej. W formule warsztatowej dyskutowano, odpowiadając na tytułowe pytanie i analizując zmiany doświadczeń turystycznych w kontekście kulinariów: „How Is the Role of Food in Travel Changing? Generations as a Mirror of the Transformation of Tourist Experiences". Wieczorem zaproponowano eksplorację turystycznych atrakcji Krakowa w kontekście zmian, jakie dokonały się pod wpływem zwiększenia liczby turystów w mieście. Z kolei we środę rano uczestnicy mieli okazję zapoznać się z ekspozycją pt. „Nowa Huta Underground", schodząc również do nowohuckich schronów, stanowiących dziedzictwo zimnej wojny.

Bogaty program konferencji zrealizował założenia merytoryczne przedsięwzięcia. W trakcie trzech dni prelegenci zaprezentowali wyniki swoich badań naukowych, niejednokrotnie odnosząc się do własnych doświadczeń turystycznych oraz zaobserwowanych ich transformacji, głównie w kontekście sztucznej inteligencji. Spośród wielu znakomitych wystąpień warto odnotować prezentację Michała Janasia z Wydziału ds. Turystyki Urzędu Miasta Krakowa pt. „A Historic City, Contemporary Challenges: Sustainable Tourism Policy in Kraków". O nowym spojrzeniu turystycznym w kontekście fotografii dronowej mówiła Anna Duda (Uniwersytet Jagielloński), wskazując na potencjał tej perspektywy dla promocji, zwiedzania i interpretacji dziedzictwa kulturowego. Mateusz Borządek (Uniwersytet Jagielloński) przedstawił znaczenie *allemansrätten* w kontekście turystyki przyrodniczej oraz dyplomacji kulturalnej, wskazując możliwości wykorzystania niektórych szwedzkich, czy szerzej nordyckich rozwiązań dla współczesnej sztuki podróżowania. Wyniki badań potencjału turystycznego folkloru na Mazowszu przedstawili Piotr Kociszewski (Uniwersytet Warszawski) i Małgorzata Durydiwka, podkreślając wartości aplikacyjne ustaleń ich zespołu interdyscyplinarnego. Inspirującym i prowokującym namysł nad

przyszłością podróżowania było wystąpienie Jonathana Newmana (University of Sussex), autora wydanej właśnie książki *A Travel Guide to Connection* [Newman 2026]. W formułę wyzwań dla fu-turyty wpisał się jego „The Post-Tourist Manifesto". Damian Barnat (Akademia Kultury Fizycznej w Krakowie) zajął się interesującym tematem „nowoczesnej obojętności" a rozwojem i utrwaleniem turystyki masowej.

Z kolei Armin Mikos von Rohrscheidt (Uniwersytet Zielonogórski) oraz Krzysztof Kupka (Politechnika Poznańska) skupili się na interesariuszach szlaków kulturowych jako (współ)kreatorach i pośrednikach narracji dziedzictwa. Szczegółowa analiza została przeprowadzona w oparciu o badania zrealizowane na trzech przypadkach: Szlaku Kopernikowskim, Szlaku Piastowskim oraz Pomorskiej Drodze Świętego Jakuba. Problematyka ta była kontynuowana w wystąpieniach Franciszka Mroza (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), który mówił o autorskiej koncepcji „ViaPhilia", natomiast wraz z członkiniami zespołu, Anną Kolasińską, Matyldą Siwek, Małgorzatą Zdon-Korzeniowską, zaprezentował stan i perspektywy rozwoju szlaku Romea Strata. Szlaki kulturowe przy okazji konferencji zostały wskazane jako forma współczesnych mobilności, interesująca badaczy z uwagi na intensywność doświadczeń dziedzictwa [por. Plichta 2026].

Na funkcję transformacyjną podróżowania w formie turystyki i pielgrzymek zwrócił uwagę Jacob F. Tischer (Univerzita Karlova). W realiach Tajwanu, gdzie prelegent prowadzi badania, granice między sacrum i profanum nie są wyraźne. Pielgrzymki stają się okazją zarówno do poznania geografii kraju, do poczucia historycznej głębi i więzi z poprzednimi pokoleniami, jak i do potwierdzenia własnej tajwańskości poprzez osobiste doświadczenie. Tak rozumianej sztuce podróżowanie patronuje bogini Mazu – jak wierzą uczestnicy badań prelegenta.

Wśród tematów, jakie podjęli prelegenci, znalazły się też: turystyka miejska i status turysty w miejscu zamieszkania (Magdalena Banaszkiewicz, Uniwersytet Jagielloński), znaczenie mobilności w interpretacji trudnego dziedzictwa (Maria Kim, Uniwersytet Jagielloński), wybrane zagadnienia dziedzictwa filmowego (Ananya Tandon, Aditi Nag – Manipal University Jaipur), Słowiańszczyzna i formy jej wykorzystania w podróżach (Małgorzata Nieszczerzewska, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), turystyka wirtualna (Adam Żaliński, Uniwersytet Jagielloński), Arboretum w Wojsławicach jako przykład specyficznej przestrzeni turystycznej (Stella Grotowska, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), *slow art tourism* w Kröller-Müller Museum (Barbara Weżgowiec, Uniwersytet Jagielloński),

dyskursy turystyczne w państwach postradzieckich (Grzegorz Kuczyński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), rola *azulejos* w kreowaniu wizerunku Portugalii (Joanna Luberda, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), wolontariat sportowy jako forma podróżowania (Oliwia Miernik, Uniwersytet Jagielloński) czy turystyczna interpretacja dziedzictwa wysiedlonych wsi łemkowskich (Dominika Federyga, Politechnika Krakowska).

Historyczne źródła współczesnych zjawisk przedstawili: Tinni Goswami (St. Xavier's College, Kolkata) „Mapping the Sacred: Nabadwip Tattva, Buddha Gayá, and the 19th-Century Lineages of Indian Religious Tourism" oraz John Laurence Busch (badacz niezależny) „Steaming Diaries: First Travelers' Descriptions of the First High Technology".

Mimo że w większości wystąpień obecne były wątki przestrzeni wirtualnej oraz sztucznej inteligencji, w kilku z nich podjęto go w bardziej analityczny sposób. Michał Żemła (Uniwersytet Jagielloński) podjął problem redefinicji doświadczeń turystycznych, które coraz częściej przybierają formę hybrydową, określaną jako phygital. Taki stan rzeczy wymaga zastosowania perspektywy interdyscyplinarnej, łączącą różne podejścia z zakresu turystyki, studiów nad mediami oraz teorii doświadczenia. Kwestia cyfrowej transformacji została przedstawiona także w wystąpieniach Grażyny Kowolik (Akademia Górnośląska w Katowicach), Kamila Marka Detyny (Uniwersytet Zielonogórski) oraz Natalii Ożegalskiej-Łukasik (Uniwersytet Jagielloński). W wystąpieniu Olgi Smoleńskiej (Uniwersytet Mikołaja Kopernika) dodatkowym kontekst stanowiły zainteresowania i badania osób studiujących i adeptów nauki. Kontynuacją analiz nad wykorzystywaniem doświadczeń turystycznych w dydaktyce akademickiej był przedstawiony przypadek wyjazdów studyjnych na Litwę (Małgorzata Stefanowicz-Pecela, Paweł Plichta).

W grupie wystąpień traktujących o sztucznej inteligencji w aktywnościach podróżniczych znalazły się też głosy uczestników aktualnej dyskusji w ramach Gnieźnieńskiego Forum Ekspertów Turystyki Kulturowej (Łukasz Gaweł – Uniwersytet Jagielloński, Beata Raszka – Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Krzysztof Kasprzak – *professor emeritus* Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Natalia Ożegalskiej-Łukasik, Patryk Gawor – Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie). Dyskutowany problem sformułował w formie pytania Marcin Gorączko (Politechnika Bydgoska). Prezentacja pt. *„Ars apodemica versus artificial intelligence"* stanowiła

logiczną konsekwencję patronatu naukowego czasopisma „Turystyka Kulturowa” nad konferencją.

W tym miejscu należy też dodać, że Polskie Stowarzyszenie Turystyki Kulinarnej było drugim merytorycznym patronem wydarzenia, natomiast patronem medialnym – „Forum Akademickie”. Działania osób zaangażowanych w organizację przedsięwzięcia, czyli pracowników Zakładu Studiów nad Mobilnością Międzykulturową, pod kierunkiem prof. dr hab. Magdaleny Banaszkiewicz, wspierali: Instytut Studiów Międzykulturowych UJ, Fundacja dla zachowania pamięci i wspierania rozwoju poprzez kulturę EUROS – WIATR ZE WSCHODU, Fundacja Studentów i Absolwentów Uniwersytetu Jagiellońskiego Bratniak.

Fot. 1. Wykład konferencyjny, przemawia Jonathan Skinner. Fotografia: Monika Simpson

Fot. 2. Wystąpienie konferencyjne, przemawia Jacob F. Tischer. Fotografia: Anna Duda

Fot. 3. Warsztat w Żywym Muzeum Obwarzanka. Fotografia: Paweł Plichta

Fot. 4. Warsztat „Podziemna Nowa Huta” – Muzeum Nowej Huty. Fotografia: Paweł Plichta

Fot. 5. Wystąpienie konferencyjne i dyskusja, przemawia prof. Armin Mikos von Rohrscheidt. Fotografia: Anna Duda

Fot. 6. Wykład konferencyjny, przemawia Jovana Janinović. Fotografia: Anna Duda

Bibliografia

Newman J., 2026, *A Travel Guide to Connection*, Troubador Publishing, Market Harborough

Źródła internetowe

Czapliński P., 2022, *Porządek i przypadek według Lema*, [w:] Culture.pl, 22.02, [online:] https://culture.pl/pl/artykul/porzadek-i-przypadek-wedlug-lema, 30.09.2026

Plichta P., 2026, *Laboratorium współczesnej mobilności*, rozm. A. Zawadzka, „Forum Akademickie" 12.08, [online:] https://forumakademickie.pl/laboratorium-wspolczesnej-mobilnosci/, 30.09.2026